

Osadnictwo – powtórzenie wiadomości

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń:

- rozumie problemy wielomilionowych miast,
- zna etapy procesów urbanizacyjnych,
- zna cechy charakterystyczne polskiej sieci miejskiej,
- zna największe miasta Polski,
- zna pojęcia „aglomeracja”, „konurbacja”, „megalopolis”.
- rozumie różnice między miastami: średniowiecznym, renesansowym a barokowym,
- wymienia przykłady miast w Polsce pochodzących z poszczególnych epok.

b) Umiejętności

Uczeń potrafi:

- rozpoznać na podstawie planu typ zabudowy wiejskiej i miejskiej,
- komentować i oceniać specyfikę życia w różnych strefach miasta,
- proponować rozwiązania problemów wielomilionowych miast,
- uszeregować chronologicznie etapy procesów urbanizacyjnych,
- prognozować przebieg procesów urbanizacyjnych na podstawie danych statystycznych,
- rozpoznawać epokę, z której pochodzi miasto na podstawie jego cech.

c) Postawy

Uczeń:

- samodzielnie wyszukuje potrzebnych informacji w odpowiednich źródłach.

2. Metoda i forma pracy

Praca z podręcznikiem i atlasem geograficznym, wypełnianie kart pracy ucznia, praca indywidualna.

3. Środki dydaktyczne

Podręcznik, atlas geograficzny, karta pracy ucznia.

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

1. Czynności organizacyjne – sprawdzenie listy obecności, zapisanie tematu lekcji na tablicy.
2. Podanie celu lekcji i omówienie sposobu jej przeprowadzenia.

b) Faza realizacyjna

Uczniowie otrzymują karty pracy ucznia ([załącznik 1](#)), które samodzielnie wypełniają w oparciu o dotychczasową wiedzę oraz wiadomości zawarte w podręczniku i atlasie geograficznym.

c) Faza podsumowująca

Wspólne sprawdzenie z nauczycielem odpowiedzi udzielonych przez uczniów w kartach pracy ucznia. Każdy uczeń proszony jest o odczytanie jednej odpowiedzi. W przypadku wątpliwości nauczyciel szerzej omawia zagadnienie.

5. Bibliografia

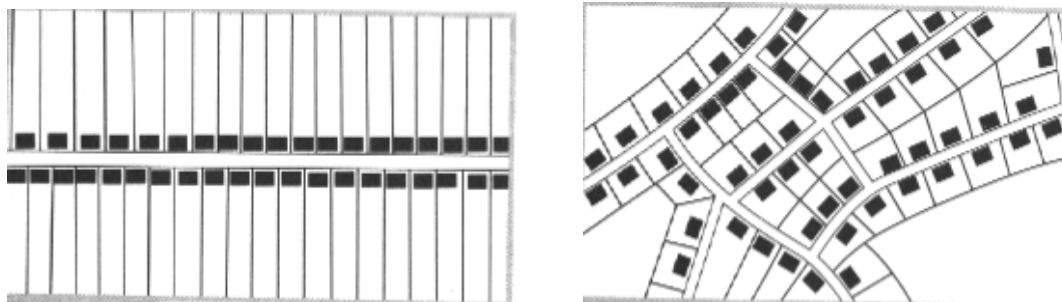
Kop J., Kucharska M., Szkurląt E., *Geografia społeczno-ekonomiczna*, PWN, Warszawa 2003.
Kop J., Kucharska M., Szkurląt E., *Geografia społeczno-ekonomiczna*, PWN, Warszawa 2001.
Geograficzny Atlas Świata, Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, Warszawa – Wrocław 1997.

6. Załączniki

a) Karta pracy ucznia

Załącznik 1.

1. Na podstawie przedstawionych rysunków schematycznych porównaj w punktach układ przestrzenny wsi typu ulicówka i wielodrożnica. Weź pod uwagę wielkość i kształt, rozmieszczenie gospodarstw, przebieg dróg i pól, dostępność.

Rys. za: J. Kop J., M. Kucharska, E. Szkurląt E., *Geografia społeczno-ekonomiczna*, PWN, Warszawa 2001, s. 96.

2. Wyobraź sobie, iż zostaje Ci zaproponowana praca w Londynie. Firma oferuje Ci również możliwość wyboru, czy zamieszkaż w dzielnicy City czy w strefie podmiejskiej. Rozważ wady i zalety mieszkania w każdej z tych stref.
3. Przeczytaj fragmenty tekstu o Sao Paulo w Brazylii i na jego podstawie wymień, z jakimi problemami stykają się wielomilionowe miasta.

„Sao Paulo liczące 18 milionów mieszkańców, jest jednym z największych miast świata. Zajmuje powierzchnię ponad 7 500 kilometrów kwadratowych, od zabudowanego wieżowcami centrum, po wciąż rozszerzające się, blaszano- drewniane obrzeża.

...Sao Paulo to bezmiar betonu, stali i blachy falistej, poprzątykanej małymi boiskami do piłki nożnej o nawierzchni z czerwonej ziemi. Rozciąga się na pofałdowanym terenie - 20 % miasta stanowią dziś dzielnice nędzy, czyli fawele... W bogatych dzielnicach domy są ukryte za murami, a ulice puste. Fawele albo zostały zepchnięte na dalekie obrzeża, albo kulą się w cieniu dróg mieszkalnych wysokoścopców...

- Komunikacja. Przyszłość wygląda paskudnie - powiedział Jorge Wilhelm, sekeretarz biura

planowano miasta. W Sao Paulo każdego dnia odbywa się 30 mln podróży. Jedna trzecia z tego przypada na transport publiczny, jedna trzecia na prywatne samochody, a jedna trzecia na przemieszczanie się piechotą. Publiczny transport powinien zaś stanowić 60-70 %...

- Ludzie mówią, że to miasto nie zostało zaplanowane - mówi Raquel Rolnik, urbanista z Uniwersytetu Katolickiego w Campinas. - To nieprawda. Miasto ma plany, ale to one przyczyniły się do powstania problemów. W Sao Paulo, podobnie jak w wielu innych miastach świata, bogaci stopniowo opuszczali centrum, przenosząc się do zielonych enklaw położonych dalej. Plan urbanistyczny przewidywał jednak, że biedni zostaną zepchnięci jeszcze dalej... W końcu rozdzielenie biednych i bogatych potęgowało tylko napięcia społeczne. W Sao Paulo bogaci są często niezmiernie bogaci, a biedni - skrajnie biedni. Przemoc i przestępczość w każdym miejscu, gdzie pracy jest mało, młodzieży dużo, a przepaść między bogatymi i biednymi staje się zbyt głęboka i zbyt oczywista - jak w Sao Paulo....”

(fragmenty tekstu *Megamiasta*, *National Geographic Polska*, wydanie specjalne, nr 01/03)

4. Po przeczytaniu tekstu o Sao Paulo, zaproponuj rozwiązania, które mogłyby pomóc w rozwiązaniu głównych problemów wielomilionowego miasta.
5. Uszereguj etapy procesów urbanizacyjnych w kolejności od zachodzącego najwcześniej.

Suburbanizacja ...   Reurbanizacja ...   Urbanizacja ...   Dezurbanizacja ....

6. Zdecyduj, czy podane zdanie jest prawdziwe czy fałszywe.
  - Sieć miejską w Polsce cechuje brak znaczącej przewagi głównego ośrodka nad pozostałymi.
  - Pierwsze prawa miejskie zostały nadane polskim miastom w XV wieku.
  - 1/4 ludności w Polsce mieszka w 20 miastach powyżej 200 tys. mieszkańców.
  - W Polsce najwięcej jest średnich miast (20-100 tys. mieszkańców).

7. Spośród podanych miast Polski, zaznacz te, które liczą ponad 300 tys. mieszkańców.

Szczecin, Częstochowa, Sopot, Opole, Rzeszów, Płock, Bydgoszcz, Kraków, Gdańsk, Zielona Góra, Koszalin, Poznań, Olsztyn, Łódź, Gniezno, Katowice, Białystok, Kielce.

8. Podaj główne funkcje pełnione przez opisane miasta oraz określ epokę, której osadnictwo miejskie opisują podane fragmenty tekstów.

Opis	Funkcje	Epoka
a) W tym okresie zmienił się typ zabudowy miejskiej. Stosowano fortyfikacje typu bastionowego. Rynek stał się miejscem reprezentacyjnym, a funkcje handlowe przejął plac usytuowany obok rynku. Ratusze budowane były na którymś z boków rynku. Przykładem miasta z tego okresu jest Tomaszów Lubelski.	....	....

<p>b) Zabudowa miejska z tej epoki była zwarta i charakteryzował ją regularny układ. Miasto otoczone było murem z bramami wjazdowymi. W centrum znajdował się rynek z ratuszem, na którym koncentrowało się życie mieszkańców. Ulice miasta przecinały się pod kątem prostym. Miasta budowano w niedużych odległościach od siebie (odległość jednodniowej ówczesnej podróży) - ok. 20 - 30 km. Przykład miasta z tego okresu to Wrocław.</p>	<p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p>
<p>c) W miastach z tej epoki powstawały okazałe pałace, otoczone rozległymi parkami, niejednokrotnie nie bronione żadnymi fortyfikacjami. Typowym przykładem miasta z tej epoki jest Białystok.</p>	<p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p>

9. Wybierz zdanie fałszywe spośród podanych stwierdzeń.

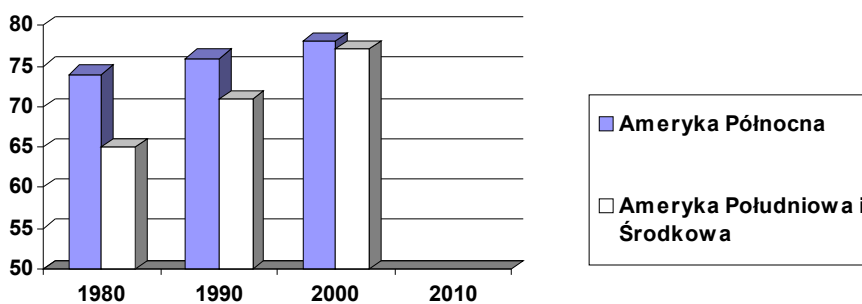
Procesom osadnictwa sprzyjają:

- położenie w strefie klimatu umiarkowanego,
- położenie w strefie klimatu podzwrotnikowego,
- duża odległość od morza,
- małe urozmaicenie rzeźby.

Dopisz główny ośrodek do miast położonych w danej aglomeracji.

Miasta	Główny ośrodek
Oława, Brzeg Dln., Jelcz - Laskowice	
Police, Gryfino, Goleniów	
Tarnowo Podgórne, Luboń, Swarzędz	
Piaseczno, Marki, Legionowo, Łomianki	

10. Przeanalizuj wykresy przedstawiające dynamikę procesów urbanizacji w Ameryce Północnej oraz Ameryce Południowej i Środkowej. Przedstaw swoją prognozę dotyczącą zmian ilości ludności miejskiej na przedstawionych kontynentach w 2010 roku i ją uzasadnij

11. Uzupełnij zdania.

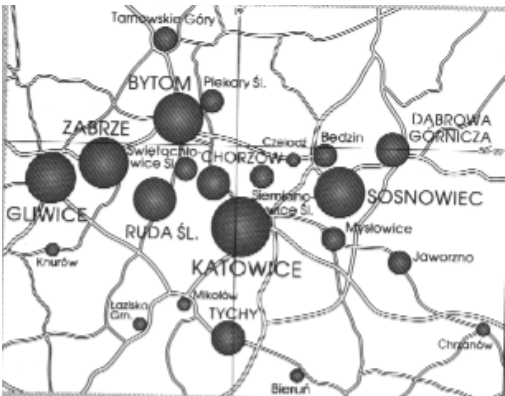
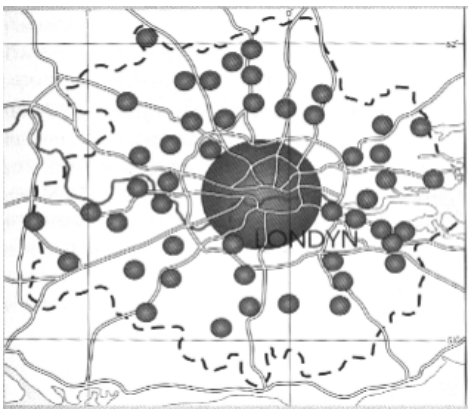
Gwałtowny wzrost liczby ludności miejskiej w krajach słabo rozwiniętych określany jest mianem „.....”.

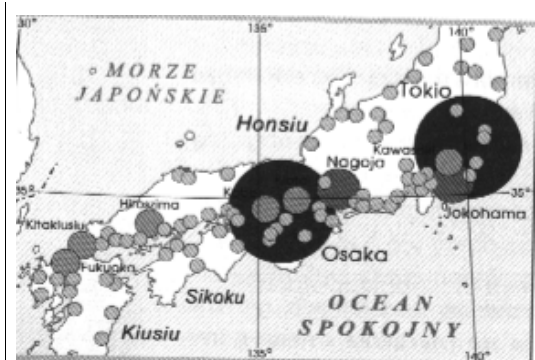
W najslabiej rozwiniętych krajach południowo-wschodniej Azji procesy urbanizacji dopiero się zaczynają i ilość ludności miejskiej w nich nie przekracza ..... %.

..... jest krajem azjatyckim, w którym procesy urbanizacji przebiegają zgodnie ze schematem typowym dla Europy Zachodniej. Najbardziej zurbanizowanym krajem europejskim jest .....

Obszary megalopolis wybrzeża północno-wschodniego i przyjeziorne Stanów Zjednoczonych znajdują się obecnie w fazie procesów urbanizacyjnych nazywanej ....., którą cechuje .....

12. Do każdego z rysunków przyporządkuj opis zjawiska, jakie ono przedstawia i jego nazwę.

 <p style="text-align: center;">... ..</p>	<p>a. zespół miast powiązanych funkcjonalnie, wśród których nie można wyznaczyć dominującego</p>	<p>A. Megalopolis</p>
 <p style="text-align: center;">... ..</p>	<p>b. wielki zurbanizowany obszar</p>	<p>B. Aglomeracja monocentryczna</p>

c. zespół miast powiązanych funkcjonalnie, z których jedno jest wyraźnie dominujące

C. Konurbacja

Rys. za: J. Kop J, M. Kucharska, E. Szkurłat E., *Geografia społeczno-ekonomiczna*, PWN, Warszawa 2001, s. 109-111.

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

brak